

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

Francesco
~~BERNEA~~

STUDII DE PEDAGOGIE

- I. TRILOGIA PEDAGOGICĂ**
- II. ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR**

PREISAHIA

CUVÂNT INTRODUCTIV	<i>pagina 5</i>
I. TRILOGIA PEFAGOGICĂ	
Cultură și educație. În lumina unui nou stil moral	
Cuvânt înainte	<i>pagina 17</i>
Cultură și educație	<i>pagina 20</i>
Condițiile creației	<i>pagina 34</i>
Ce înseamnă a scrie	<i>pagina 44</i>
Cartea și cititorul	<i>pagina 58</i>
Însemnatatea clasicismului antic	<i>pagina 72</i>
Pedagogia filosofiei	<i>pagina 82</i>
Învățământ și educație	
Cuvânt înainte	<i>pagina 105</i>
Educația și condițiile ei	<i>pagina 108</i>
Educația intelectuală	<i>pagina 130</i>
Educația morală	<i>pagina 150</i>
Educația estetică	<i>pagina 166</i>
Educație și societate	<i>pagina 178</i>
Note	<i>pagina 192</i>
Scrisori către copii mei	
Cuvânt înainte	<i>pagina 215</i>
II. ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR	
Universitatea românească	<i>pagina 252</i>
Filosofia la universitate	<i>pagina 260</i>

Ernest
BERNEA

I. TRILOGIA PEDAGOGICĂ
Cultură și educație.
În lumina unui nou stil moral

EDUCAȚIA PRIN INSTRUCȚIE ȘI URMĂRILE EI

Ca urmare firească a marilor prefaceri ce se petrec în lumea contemporană – prefaceri cari vizează însăși fundamentele civilizației noastre – se ridică și problema modului cum trebuie aplicată educația. Tradițiile și aspirațiile diferite, elementele noi intrate activ în istorie și neputința de a aplica o formulă de viață unitară care să corespundă deodată realității concrete și condiției umane superioare fac ca rezolvarea problemei educației să întâmpine mari greutăți.

Să începem prin a arăta unele deficiențe ale trecutului. Sforțarea pedagogilor și a instituțiilor noastre de educație a fost mult timp îndrumată către o mai mare îmbogățire a cunoștințelor și către pregătirea profesională. A fi om cultivat însemna la noi a fi om instruit și mai însemna a fi un bun profesionist.

Ostenind pe tărâmul unei munci strict intelectuale, educația noastră a fost redusă la exerciții mai mult sau mai puțin logice, supuse formulelor clasice. Când omul era mai dotat, această educație ducea în cel mai bun caz la o mare putere de abstracție și joc al conceptelor. Dar aşa cum am spus, a fi cultivat mai însemna în limitele acestei concepții, a stăpâni o anume tehnicitate în legătură cu știința, arta sau viața practică. Profesor, medic, inginer, scriitor sau pictor, omul care era în stăpânirea unui meșteșug oarecare, omul de rutină era socotit om cult. Educația nu făcea altceva decât să se sforteze în acest sens și să obțină omul dorit.

Educația prin instrucție – căci despre aceasta este vorba – a constituit pentru burghezia modernă un ideal.

Respect pentru oameni și cărți

Omul face răul din neștiință, crede Rousseau și cu el lumea de după Revoluția Franceză. În acest mod de a gândi lucrurile, educația și instrucția au aceeași sferă și se suprapun până la identificare. Este drept că instrucția poate fi un mijloc al educației, dar ea nu deține nici câmpul și nici secretul educației, care are mai multe dimensiuni și mijloace cu totul proprii. Dovadă ne stă realitatea concretă morală, care ne arată că instruirea poate fi un instrument nu numai al binelui, ci mai ales al răului. Știința și cunoștința pot deveni în acest fel calea răului *conștient*, care este cel mai grav.

Dacă educația a fost gândită și practicată în acest fel, *cultivarea caracterului și a vieții interioare* în genere a lipsit în mod firesc. Sforțarea ordonată și sinceră pentru o cultură morală, dacă a fost cunoscută, ea a aparținut indivizilor izolați. Lecțiile ce s-au făcut în acest sens marcau o derută, deoarece sforțările obștești cari au putut căpăta formă într-o instituție nu a fost propriu-zis educație, ci tot știință. Generație după generație am luat contact cu sistemele de etică ale diverșilor filosofi, le-am învățat pe de rost, fără să fi experimentat o singură idee în propria noastră viață. Universitatea, mândră de misiunea ei savantă, strict intelectuală, nu socotea de demnitate ei să-și plece atenția până la locul unde putea deveni o școală a caracterului, a educației morale.

În vreme ce așezămintele de educație națională își îndreptau toată grija și sforțarea către sporirea cunoștințelor sau îndemnul către viața practică (profesională), puțini erau aceia cari se gândeau la o altă practică, aceea a

virtuților, și la alți practicieni, aceia ai umanității noastre. Dar problema nu există pentru acei care credeau în „știința moravurilor” și în ideea că civilizațiile au legi de dezvoltare independente de voința noastră.

Noul fel de a înțelege activitățile omului atrage după sine schimbarea întregului sistem educativ al trecutului, despre care am vorbit mai sus. Prețuirea absolută și exclusivă a educației prin instrucție și de aci a memorizării de cunoștințe a dus la un mod de a trăi formal și sec. Prețuirea absolută a tehnicei profesionale a dat educației un sens unilateral, instrumental și material.

Exercițiul intelectual, ca și acela profesional pot avea contribuții însemnate, fiecare după natura și locul lor în ierarhia activităților omului, dar luate în parte și izolate sănăt insuficiente pentru o desvoltare armonioasă a omului. Singure, aceste activități nu pot defini omul și nu pot reprezenta cultura și educația.

Tendința intelectualistă a făcut din educație o știință care s'a ocupat tot de știință. În matematică și religie, în etică și estetică se lua contact și se ornamenta omul cu cunoștințe. Să fie oare îndeajuns pentru formarea unui om? Dincolo de predarea unor cunoștințe necesare, educația trebuie să se ocupe cu deosebită atenție de ceea ce numim: *conștiință, atitudine, gust, caracter, stil de viață*.

Educația trebuie în primul rând să aibă în vedere omul viu și omul întreg; aceasta înseamnă omul real, concret, nu omul idee sau cifră, mai înseamnă omul complex, nu unul parțial, redus; actul pedagogic trebuie purtat direct și pe întreg cuprinsul condiției umane.

În concluzie: nu educație dedicată exclusiv exercițiului abstract al inteligenții și cu atât mai puțin al memoriei, ci o educație integrală a tuturor funcțiunilor sufletești, care să însemne *promovarea tuturor virtuților intelectuale și morale*.

Prin această concepție se poate afirma practic o educație în care libera dezvoltare a personalității fiecărui să se producă și care în mod indirect evită tendința de standardizare a omului, nepotrivită formă în evoluția societății moderne și contemporane, nepotrivită psihologiei poporului român.

Omul este o ființă complexă, formulă greu de descifrat prin varietatea modurilor de existență și manifestare, dar nu mai puțin reală, pentru cunoașterea căreia cercetătorii și pedagogii ar fi bine să-i frecventeze mai mult pe înțelepți și poeți.

Omul nu aparține numai lumii externe, nu este numai o aparență; educația are mult de lucru în adâncimi. Dincolo de expresiile fizice și ale formelor sociale, omul mai este încă. Există o ființă ascunsă în fiecare din noi, există zone de întuneric și lumină. Fondul teluric, subuman, desvăluit de Freud există în om și e bine să-l cunoaștem. Eroarea freudistă însă, eroare semnificativă pentru epocă, este că se explică condiția omului prin acest fond, se explică superiorul prin inferior, fapt dezolant pentru condiția umană – cât de jos au coborât modernii față de grecii antici.

Educatorul trebuie să țină seama de acest fond pe care dacă nu reușește să-l înlăture, trebuie să-l încercuiască spre a nu domina omul civilizat în manifestările lui, fapt care

din păcate epoca noastră l-a trăit. Acest lucru el nu-l poate face decât considerând și cultivând partea pozitivă a omului, acea țesătură măiastră, intimă, cântec vibrant și delicat unde se întâlnesc cele mai strălucite și bogate forțe creațoare, isvoare mereu proaspete din care ființa noastră se adapă.

CULTURA MODERNĂ ȘI SENSUL CULTURII

Cultura epocii ce se încheie sub ochii noștri, cu știința, tehnica, literatura și arta sa, a fost expresia unui om cu dimensiuni reduse. În noua ordine ce se instaurează, activitățile omului vor trebui să meargă în zonele superioare ale spiritului, armonizate ca isvorând din funcțiuni firești și esențiale ale omului. Deosebitele autonomii concepute în veacul trecut ca niște universuri închise, pentru realizarea căror s-au străduit multe generații de gânditori, vor trebui să se manifeste în mod organic în unitatea morală a ființei umane și a destinului său spiritual.

Omul a ajuns producător de cultură abia în momentul când a experimentat interior o seamă de probleme legate de natura și destinul său, atunci când cercetând realitatea sensibilă a avut sentimentul profund al uneia suprasensibile, când a avut conștiința că e parte dintr-o lume care îl depășește nu numai în sens material, ci și spiritual. Problema genezei și a morții într-o lume în care spinul iraționalului îi săngera spiritul a angajat profund omul în aflarea unui sens. Trăirea directă și imediată a acestei condiții l-a tulburat și l-a rodit cu adevărat. Cultura fără această dimensiune și experiență a realității nu ar fi putut lua naștere.